

УДК 681.58

В. ФУРАШЕВ, кандидат технічних наук, доцент
М. КОВАЛЬ, кандидат економічних наук

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СКЛАДАННЯ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ РІВНОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА

Анотація. Розглядаються питання застосування Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” – як одного з ефективних інструментів запобігання можливим фальсифікаціям та маніпуляціям зі списками виборців, учасників референдуму та бюлетенями для голосування.

Актуальність цього питання для суспільства, яке прагне побудови дійсно сучасної демократичної держави, безумовна. Вона зумовлюється також необхідністю забезпечення реалізації конституційного права громадян України на здійснення вільного волевиявлення через вибори до органів місцевого самоврядування та єдиного законодавчого органу країни – Верховної Ради України, які відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права і в умовах здійснення з 1 січня 2006 року політичної реформи відповідно до Закону України “Про внесення змін до Конституції України” [1].

За всіма енциклопедичними словниками “ефект (від лат. *effectus* – виконання, дія, від *efficio* – дію, виконую) – результат, наслідок будь-яких причин, дій”.

“Ефективність” – як похідну від “ефекту” можна трактувати як “результативність”.

Ефективність механізму складання та уточнення списків виборців, учасників референдуму, на наш погляд, визначається наступним:

- повнотою та достовірністю первинного обліку потенційних виборців, учасників референдуму у відповідності з чинним законодавством України про вибори і референдуми;

- повнотою та достовірністю моніторингу міграції потенційних виборців, учасників референдуму до моменту офіційного оголошення про початок виборчої чи референдумної кампанії;

- повнотою та достовірністю моніторингу міграції виборців, учасників референдуму з моменту офіційного оголошення про початок виборчої чи референдумної кампанії і до дня проведення безпосереднього голосування;

- рівнем довіри до списків виборців чи учасників референдуму ефективністю їх використання для встановлення меж територіальних виборчих округів та дільниць для голосування відповідно до чинного законодавства України про вибори і референдуми;

- гарантованим недопущенням можливості більш ніж одного голосування окремими виборцями, учасниками референдуму на дільницях;

- ступенем достовірності списків виборців, учасників референдуму на час здійснення необхідних розрахунків для забезпечення виборчих комісій, комісій з референдуму необхідною кількістю виборчих скриньок, бланків бюлетенів для голосування та відкріпних посвідчень тощо;

- рівнем співвідношення кількості виборців, учасників референдуму, яка була внесена до загального списку виборців, учасників референдуму, із їх кількістю, які були внесені до такого списку за судовими рішеннями.

Слід зазначити, що облік потенційних виборців завжди був у полі зору законодавця. Аналіз законів України про вибори [2 - 7] яскраво свідчить про це. У всіх перелічених законах України “Про вибори народних депутатів України” міститься окремий розділ

під назвою “Списки виборців”. Із накопиченням досвіду організації та проведення виборів до представницьких органів держави даний розділ постійно вдосконалювався у напрямі більшої деталізації процесу складання та уточнення списків виборців. Не минув новацій процес удосконалення цього механізму і напередодні виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року. Серед примітних новел можна виділити зміну організаційної схеми складання та уточнення списків виборців і форму представлення цих списків. Всі інші зміни, пов’язані із процедурами складання списків виборців, зазнали деякого коригування в сторону уточнення та деталізації окремих моментів.

Питання щодо ролі і місця списку виборців, учасників референдуму в системі підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, шляхів підвищення їх ефективності для забезпечення максимально повної реалізації конституційних прав громадян України автори розглядали в роботах раніше [8 - 12].

У роботі не будемо детально зупинятися на законодавчому та реалізаційному механізмі первинного складання списку виборців, учасників референдуму, незважаючи на те, що певні зауваження мають місце. Зазначимо, що зараз у засобах масової інформації жваво обговорюються перші отримані дані по загальній кількості виборців України. Громадськість України дуже стурбувало зменшення кількості виборців порівняно із виборами Президента України, які відбулися наприкінці 2004 року, на 1.111.754 виборця та швидка спроба пояснення цього явища масштабами минулорічної фальсифікації списків виборців. Але це дуже спрощене і поверхове пояснення. Необхідно брати до уваги, що поряд із природними факторами, які впливають на загальну кількість населення країни в цілому і, зрозуміло, на загальну кількість виборців, та із минулорічними елементами штучного “виправлення” кількості виборців (що, на жаль, мало місце і раніше, але у нез’ясованих і офіційно не зафіксованих обсягах) новий виборчий Закон суттєво змінює підходи до самого процесу складання списків виборців. Реалізація вимог положень, які закладені в розділі V. “Списки виборців” (стаття 40) Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України” [2], постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2005 року № 840 “Про деякі заходи, пов’язані із забезпеченням підготовки проведення у 2006 році виборів народних депутатів України” [13] та “Порядку складання загальних списків виборців для підготовки проведення виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року”, затвердженого постановою Центральної виборчої комісії від 6 вересня 2005 року № 118 [14], привела до фактичного перепису населення України (за скороченим обсягом даних) віком від 18 років (за станом на 26 березня 2006 року) зі всіма наслідками, що випливають з цього. І це серйозна новація виборчого Закону, оскільки раніше під час проведення минулих виборчих кампаній такий захід не проводився. Крім того, необхідно окремо підкреслити, що при підготовці списків виборців вперше на законодавчому рівні з’явилися вимоги щодо обов’язкового застосування засобів обчислювальної техніки та електронної форми представлення результатів роботи – списків виборців. Саме застосування засобів обчислювальної техніки вимагає певної і суттєвої формалізації процесу, належної організації та проведення скоординованої роботи, дотримання певних вимог формування масивів конфіденційної інформації та правил роботи з нею. Вже одне це передбачає зовсім інший кінцевий результат. Тому отримані первинні (підкреслюємо – первинні) результати роботи по складанню загальних списків виборців є логічним завершенням відповідної тривалої підготовчої роботи значного кола фахівців на місцях.

Для подальших висновків необхідно розглянути одне важливе, на наш погляд, питання термінологічного характеру.

Абзац другий статті 30 Закону Української РСР “Про вибори народних депутатів Української РСР” [7] та абзац другий частини першої статті 30 Закону України “Про

вибори народних депутатів України” [6] покладали на відповідні органи представницької влади повноваження щодо забезпечення **обліку** виборців та передачі виборчим комісіям списків виборців, складених по кожній виборчій дільниці. Частина ж перша статті 30 Закону України “Про вибори народних депутатів України” [3 - 5] вже вимагала від відповідних органів представницької влади складання **загальних списків** виборців до 1 вересня року, що передує рокові проведення чергових виборів, тобто ще задовго до утворення системи виборчих комісій України. Та ж сама норма закладена і в частині першій статті 39 чинного Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України” [2], з суттєвою лише різницею, що ці **загальні списки** складаються до 1 жовтня року, що передує рокові проведення чергових виборів та відповідно до частини другої даної статті спеціально утвореними робочими групами **обліку** виборців.

Таким чином, у чинному законодавстві зараз застосовуються різні терміни – “облік виборців”, “загальний список виборців” та “список виборців”. Крім того, в різних законопроектах та висловлюваннях посадових осіб – представників органів, відповідальних за організацію підготовки та проведення виборів, застосовується термін “реєстр виборців”.

Незважаючи на такий понятійний різнобій в кінцевому рахунку всі ми чудово розуміємо, про що йде мова, тим більше що всі енциклопедичні словники визначають поняття “реєстр” як “список, перелік, опис”. Але необхідно, на наш погляд, визначитися з конкретними умовами застосування того чи іншого терміна згідно з адекватним відображенням того чи іншого процесу або явища, яке він характеризує.

На наш погляд, на етапі виконання робіт щодо обліку виборців або уточнення результатів цього обліку (незалежно від форми представлення та строку їх отримання) до офіційного оголошення про початок виборчого процесу відповідно до чинного законодавства, а точніше до моменту утворення територіальних виборчих комісій, більш логічним і правильним було б застосування терміна “реєстр виборців” – місцевий, регіональний або загальний (альтернативні варіанти – національний, єдиний, державний).

Логіка тут дуже проста – робота щодо обліку виборців або уточнення раніше отриманих результатів обліку виборців ведеться в розрізі визначеного Конституцією України і відповідними постановами Верховної Ради України адміністративно-територіального устрою України без будь-якого зв'язку з організаційно-управлінськими структурами (системою виборчих комісій), що відповідальні в межах певної території за організацію підготовки та проведення виборів.

На основі отриманого реєстру виборців (форму представлення інформації зараз ми не обговорюємо) у спосіб, визначений чинним законодавством України про вибори, формуються списки виборців, які передаються територіальним і дільничним виборчим комісіям. Ці списки мають вже безпосередній зв'язок із системою виборчих комісій, утворених в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць (далі – АТО).

Така сфера застосування термінів більш чітко окреслює етапи роботи щодо обліку виборців та напрями цієї роботи залежно від чергового етапу процесу організації підготовки та проведення виборів.

Але, враховуючи неодноразові заяви посадовців Центральної виборчої комісії засобам масової інформації про те, що реєстр виборців в Україні буде сформований, але тільки після виборів (а в обґрунтування такої позиції наводяться приклади Литви і Угорщини), можна очікувати гостре опанування оприлюднених заяв, бо “дорога ложка до обіду”. Можна передбачити й основні аргументи такого опанування – відсутність відповідного законодавства про захист персональних даних, відсутність розподілу повноважень і, головне, відповідальності за формування та ведення реєстру виборців,

відсутність відповідної організаційно-управлінської структури та інше. Начебто наведені аргументи серйозні, але вони лише викликають запитання – а що ж до цього часу робилося в цій площині? Чим у плані змістовної структури інформації відрізняється реєстр виборців від списку виборців (на будь-якому рівні – місцевому, регіональному або загальнодержавному)? Хто зараз несе відповідальність не тільки за первинне формування місцевих, регіональних та загального списку виборців, але й за збереження (а це дуже важливий момент, який зачіпає питання національної безпеки країни) відповідної конфіденційної інформації, запобігання несанкціонованому доступу до неї, випадковому або цілеспрямованому спотворенню цієї інформації у будь-який спосіб? І нарешті – на що були витрачені значні бюджетні кошти? І якою буде подальша доля місцевих, регіональних та загального списків виборців, а точніше інформації, яка в них міститься, після проведення 26 березня 2006 року виборів народних депутатів України? І відповіді на ці запитання не залежать від інструментарію формування списків виборців (ручного або із застосуванням засобів обчислювальної техніки) та форми представлення інформації (на паперових носіях або в електронному вигляді). На жаль, чинна редакція Закону України “Про вибори народних депутатів України” не тільки не надає відповіді на ці питання, але й чітко вказує на тимчасовий характер роботи щодо складання загальних списків виборців. Закон встановлює термін виконання цієї роботи з 1 вересня року, що передує рокові проведення чергових виборів, до 1 березня року проведення чергових виборів. Але ж ця вартісна робота повинна вестися не тільки для потреб чергової виборчої кампанії, а має розглядатися як база створення електронного реєстру виборців, який в подальшому мав би постійно підтримуватися в актуальному стані. Однак про таку перспективу реєстру виборчий Закон нічого не згадує.

Порушені вище питання набувають більшої актуальності і викликають стурбованість, якщо згадати, що спроба створення електронного реєстру виборців напередодні виборів до Верховної Ради України у березні 2006 року є вже другою.

Перша спроба створення електронного реєстру виборців була здійснена в 2004 році під час підготовки до виборів Президента України, коли за ініціативою народних депутатів України 17 червня 2004 року під час розгляду та схвалення проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2004 рік”” окремим рядком були передбачені кошти на реалізацію програми “Створення та запровадження Єдиного державного реєстру виборців і єдиної електронної інформаційної системи “Вибори” із загальним обсягом фінансування в розмірі 1 млн. 291 тисяча грн., головним розпорядником яких була визначена Центральна виборча комісія.

На жаль, авторам невідомо, за якими організаційно-розпорядчими документами і технічними умовами розгорталася та здійснювалася ця робота, бо на веб-сайті Центральної виборчої комісії такі документи відсутні, крім постанови Центральної виборчої комісії, яка підтверджує зазначені дії Центральної виборчої комісії в цьому напрямі. Це постанова Центральної виборчої комісії від 11 серпня 2004 року № 371 “Про кошторис Центральної виборчої комісії на виконання програми “Створення та запровадження Єдиного державного реєстру виборців і єдиної електронної інформаційної системи “Вибори” на 2004 рік” [15].

Однак така робота виконувалася, і Центральна виборча комісія отримувала з регіонів відомості про потенційних виборців як на електронних носіях, так і на паперових. Якість і повнота цих відомостей – це інша справа, яка не стосується безпосередньо проблем, які тут розглядаються.

Виникає інше питання – а що сталося з тими даними? Як вони були використані при складанні загальних списків виборців у 2006 році на виконання положень Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів

України”? Як вони зберігалися увесь цей час? Хто мав до них доступ? Чи проводився порівняльний аналіз даних, отриманих під час виконання даної роботи у 2004 та у 2006 роках? Крім того, існує ряд інших фахових питань, які виходять за межі даної роботи.

Необхідно констатувати, що положення чинного Закону України в частині використання загальних списків виборців спрямовані тільки на забезпечення реалізації конституційного права громадянина щодо його участі та вільного волевиявлення під час виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (стаття 38 Конституції України) [16], а питання технологічного використання відомостей, що містяться в електронних загальних списках виборців, через засоби Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” для реалізації іншої конституційної вимоги щодо забезпечення рівного виборчого права громадян України під час виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (стаття 71), тобто технологічного забезпечення реалізації конституційного права на основі загального, рівного і прямого виборчого права, а саме: забезпечення дотримання принципу “один виборець – один голос”, поки що залишилися поза увагою законодавця.

На сьогодні головним інструментом для реалізації конституційної вимоги рівного виборчого права – “один виборець – один голос” все ще залишається тимчасовий виборчий документ – “відкріпне посвідчення”, за наявності якого виборець може, у разі необхідності, все ж здійснити своє волевиявлення на іншій ділянці для голосування, відмінній від тієї, де він включений до списку виборців. Для забезпечення цієї категорії виборців бюлетенями для голосування, а також з метою виправлення можливих помилок при визначенні загальної кількості виборців на ділянці для голосування, Центральна виборча комісія відповідно до вимог виборчого законодавства заздалегідь передбачає визначений для усіх ділянок розмір резерву бюлетенів для голосування. Але знов-таки і відкріпне посвідчення, і списки виборців, учасників референдуму “прив’язують” виборця в день голосування до конкретної ділянки для голосування. І тут, за відсутності належного контролю та обліку бланків відкріпних посвідчень, можливі зловживання, внаслідок яких окремі виборці на порушення вимог Закону можуть голосувати по кілька разів.

Слід зазначити, що Україна з точки зору належної організації інформаційно-аналітичного забезпечення процесів організації підготовки і проведення виборів та референдумів [17 - 19], особливо після організації підготовки і проведення виборів народних депутатів України у 2002 році, наочно продемонструвала світовій спільноті високий рівень відкритості виборчого процесу та має всі необхідні методологічні та технічні передумови для ефективного використання електронного реєстру виборців для здійснення реальних кроків на шляху до зменшення залежності виборця, учасника референдуму від “жорсткої” прив’язки його в день голосування до конкретної ділянки. Одним із шляхів зменшення такої залежності виборця від конкретної виборчої ділянки може бути наступний.

1. Центральна виборча комісія як один із головних утримувачів загального списку виборців після визначення меж територіальних виборчих округів та ділянок для голосування, готує за допомогою засобів автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Адміністративно-територіальний устрій України – АТУУ” та довідника “Кодифікатор адміністративно-територіального устрою України – КоАТУУ” первинні контрольні списки виборців по відповідній території в розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

Ці первинні списки виборців, учасників референдуму засобами ЄІАС “Вибори” надсилаються до кожної територіальної виборчої комісії.

Територіальна виборча комісія утворює дільниці, роздруковує списки виборців, учасників референдуму по кожній дільниці для голосування і надсилає їх на паперових носіях до відповідної дільничної комісії.

2. Дільничні комісії у строки, визначені відповідним законом України, уточнюють списки виборців, учасників референдуму.

Уточнені списки виборців, учасників референдуму на паперових носіях повертаються до територіальної виборчої комісії чи комісії з референдуму.

3. Територіальна виборча комісія (комісія з референдуму) за наслідками уточнення списків виборців на дільницях засобами ЄІАС “Вибори” коригує первинні списки виборців, учасників референдуму, які були отримані від Центральної виборчої комісії, із збереженням структури інформації.

Відкориговані списки виборців, учасників референдуму територіальна виборча комісія (комісія з референдуму) не пізніше ніж за два дні до дня голосування надсилає засобами ЄІАС “Вибори” до відповідної бази даних Центральної виборчої комісії.

4. У день голосування виборець, який знаходиться за межами населеного пункту, де він був включений до списку виборців, повинен мати при собі в обов’язковому порядку визначений законом документ, який засвідчує його особу і громадянство, та відкріпне посвідчення.

Маючи ці документи, виборець, перебуваючи за межами населеного пункту, де він був включений до списку виборців, має право звернутися до будь-якої дільничної комісії іншого населеного пункту України з проханням включити його до списку виборців певної виборчої дільниці для голосування та надати йому бюлетень для голосування відповідно до законодавства України про вибори.

Дільнична комісія в день голосування реєструє виборця, учасника референдуму (включає до додаткового списку або, навпаки, виключає його з основного списку виборців) та видає бюлетень для голосування, в тому числі і на підставі відкріпного посвідчення. За визначеним інтервалом часу технічний персонал дільниці для голосування в телефонному або факсовому режимі повідомляє територіальну виборчу комісію, відповідну комісію з референдуму щодо змін у списку виборців, учасників референдуму на даній конкретній дільниці для голосування, що сталися за певний інтервал часу.

5. Технічний персонал територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму засобами ЄІАС “Вибори” обробляє інформацію про зміни в списках виборців, учасників референдуму в межах території “свого” округу і повідомляє про це керівництво територіальної виборчої комісії.

За вказівкою керівництва територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму технічний персонал цієї комісії засобами ЄІАС “Вибори” безпосередньо повідомляє інші відповідні комісії щодо “їх” виборців, які проголосували на дільницях для голосування в іншому окрузі, на іншій території, а також щодо “своїх” виборців, учасників референдуму, які отримали відкріпні посвідчення для голосування в іншому виборчому окрузі, на іншій території.

Крім того, про всі зміни, що сталися в списках виборців, учасників референдуму в межах України, одночасно повідомляється Центральна виборча комісія.

При цьому необхідно акцентувати увагу на те, що, маючи уточнені списки виборців, учасників референдуму по кожній дільниці для голосування в базі даних ЄІАС “Вибори” на загальнодержавному рівні та на рівні регіонів, виборчих округів, а також повідомлення з персональними даними виборця, учасника референдуму – прізвище, ім’я, по батькові, номер відкріпного посвідчення (з вказівкою нового місця голосування), для вирішення технічних питань автоматичного коригування списків виборців як з точки зору включення до них виборця, учасника референдуму, так і його виключення із

списків виборців, учасників референдуму на конкретній ділянці на рівні відповідного регіону, виборчого округу технологічних перешкод немає.

У чіткому виконанні цих процедур головним буде “людський фактор” – наскільки організовано та відповідально члени комісій та технічний персонал комісій поставляться до такого запропонованого порядку коригування (моніторингу) списків виборців, учасників референдуму в день голосування та здійснення практичних заходів, що забезпечують реалізацію конституційної вимоги щодо рівного виборчого права – дотримання принципу “один виборець – один голос”. При такому застосуванні засобів ЄІАС “Вибори” виключається маніпулювання списками виборців, учасників референдуму, а також кількістю виданих бюлетенів для голосування на ділянках в масштабі країни, оскільки здійснюється потрійний контроль за можливими змінами у списках виборців, учасників референдуму, їх динамікою та якістю у всіх можливих аспектах їх аналітичної обробки.

Підкреслимо, що це лише один із можливих шляхів. Існують й інші шляхи досить повної реалізації конституційного принципу забезпечення рівного виборчого права – “один виборець – один голос” з одночасним пом’якшенням режиму “прив’язки” виборця до конкретної ділянки для голосування. Але необхідно враховувати, що всі ці шляхи передбачають обов’язкове створення єдиного інформаційного простору системи виборчих комісій у середовищі автоматизованої системи, в даному випадку – ЄІАС “Вибори”, хоч би, як мінімум, на рівні територіальних виборчих комісій та Центральної виборчої комісії з оперативним обміном інформацією в електронному вигляді як по “вертикалі”, так і “по горизонталі”. Необхідно також підкреслити, що цей інформаційний простір повинен бути утворений майже одночасно з утворенням територіальних виборчих комісій, відповідних комісій з референдуму.

Під час організації та проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року такий інформаційний простір було утворено вже на десятий день після утворення окружних виборчих комісій на рівні “окружні виборчі комісії – Центральна виборча комісія” [18 - 19], і його існування засвідчило високу ефективність роботи Системи.

Нічого не заважає в організаційному і технічному планах здійснити це і під час організації підготовки та проведення виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року. На підтвердження цієї тези розглянемо систему територіальних виборчих комісій України та їх місцезнаходження у ретроспективі (див. Таблицю).

Таблиця

Відомості
щодо зміни місцезнаходження окружних/територіальних виборчих комісій
України під час виборів народних депутатів України в 1998, 2002 та 2006 роках

№ з/п	Місцезнаходження окружної виборчої комісії по виборах народних депутатів України у 1998 р. (відповідно до постанови ЦВК [20])	Місцезнаходження окружної виборчої комісії по виборах народних депутатів України у 2002 р. (відповідно до постанови ЦВК [21])	Місцезнаходження територіальної виборчої комісії по виборах народних депутатів України у 2006 р. (відповідно до постанови ЦВК [22])
	Автономна Республіка Крим		
1.	м.Сімферополь, Центральна районна рада	м. Сімферополь, Центральний район	м. Сімферополь
2.	м.Сімферополь, Київська районна рада	м. Сімферополь, Київський район	м. Бахчисарай
3.	м.Джанкой	м. Джанкой	м. Джанкой
4.	м.Євпаторія	м. Євпаторія	м. Євпаторія
5.	м.Керч	м. Керч	м. Керч

6.	м. Феодосія	м. Феодосія	м. Феодосія
7.	м. Ялта	м. Ялта	м. Алушта
8.	смт. Красногвардійське	смт. Красногвардійське	смт. Красногвардійське
9.	м. Красноперкопськ	м. Красноперкопськ	
10.	м. Сімферополь	м. Сімферополь	
Вінницька область			
11.	м. Вінниця, Ленінська районна рада	м. Вінниця, Ленінський район	м. Вінниця, Ленінський район
12.	м. Вінниця, Замостянська районна рада	м. Вінниця, Замостянський район	м. Хмельник
13.	м. Калинівка	м. Калинівка	м. Козятин
14.	м. Жмеринка	м. Жмеринка	м. Жмеринка
15.	м. Іллінці	м. Іллінці	м. Могілев-Подільський
16.	м. Тульчин	м. Тульчин	смт Тростянець
17.	смт Крижопіль	смт Крижопіль	смт Крижопіль
18.	м. Шаргород	м. Шаргород	м. Шаргород
19.			м. Гайсин
20.			м. Немирів
21.			м. Литовець
Волинська область			
22.	м. Володимир-Волинський	м. Володимир-Волинський	м. Володимир-Волинський
23.	м. Горохів	м. Горохів	м. Любомль
24.	м. Ковель	м. Ковель	м. Ковель
25.	м. Луцьк	м. Луцьк	м. Луцьк
26.	смт Маневичі	смт Маневичі	смт Маневичі
27.			смт Локачі
28.			м. Камінь-Каширський
Дніпропетровська область			
29.	м. Дніпропетровськ, Амур-Нижньодніпровська районна рада	м. Дніпропетровськ, Амур-Нижньодніпровський район	м. Дніпропетровськ, Амур-Нижньодніпровський район
30.	м. Дніпропетровськ, Жовтнева районна рада	м. Дніпропетровськ, Жовтневий район	м. Дніпропетровськ, Жовтневий район
31.	м. Дніпропетровськ, Індустріальна районна рада	м. Дніпропетровськ, Індустріальний район	
32.	м. Дніпропетровськ, Бабушкінська районна рада	м. Дніпропетровськ, Бабушкінський район	
33.	м. Дніпропетровськ, Ленінська районна рада	м. Дніпропетровськ, Ленінський район	м. Дніпропетровськ, Ленінський район
34.	м. Дніпродзержинськ, Дніпровська районна рада	м. Дніпродзержинськ, Дніпровський район	м. Дніпродзержинськ
35.	м. Дніпродзержинськ, Заводська районна рада	м. Дніпродзержинськ, Заводський район	
36.	м. Кривий Ріг, Жовтнева районна рада	м. Кривий Ріг, Жовтневий район	м. Кривий Ріг, Жовтневий район
37.	м. Кривий Ріг, Довгинцівська районна рада	м. Кривий Ріг, Саксаганський район	м. Кривий Ріг, Інгулецький район
38.	м. Кривий Ріг, Держинська районна рада	м. Кривий Ріг, Центральноміський район	м. Кривий Ріг
39.	м. Жовті Води	м. Жовті Води	м. Верхньодніпровськ
40.	м. Нікополь	м. Нікополь	м. Нікополь
41.	м. Павлоград	м. Павлоград	м. Павлоград
42.	м. Апостолове	м. Апостолове	
43.	м. Новомосковськ	м. Новомосковськ	м. Новомосковськ
44.	смт Покровське	смт Васильківка	м. Синельникове
45.	смт Солоне	смт Солоне	
Донецька область			
46.	м. Донецьк, Будьоннівська районна рада	м. Донецьк, Будьоннівський район	м. Донецьк, Будьоннівський район
47.	м. Донецьк, Ворошилівська районна рада	м. Донецьк, Ворошилівський район	м. Донецьк, Куйбишевський район
48.	м. Донецьк, Київська районна рада	м. Донецьк, Київський район	
49.	м. Донецьк, Петровська районна рада	м. Донецьк, Петровський район	
50.	м. Донецьк, Ленінська районна рада	м. Донецьк, Ленінський район	м. Донецьк, Ленінський район
51.	м. Артемівськ	м. Артемівськ	м. Артемівськ

52. м.Горлівка, Калінінська районна рада	м. Горлівка, Калінінський район	м. Горлівка
53. м.Горлівка, Центральноміська районна рада	м. Горлівка, Центральноміський район	
54. м.Добропілля	м. Добропілля	
55. м.Єнакієве	м. Єнакієве	м. Єнакієве
56. м.Костянтинівка	м. Костянтинівка	м. Костянтинівка
57. м.Краматорськ	м. Краматорськ	
58. м.Макіївка, Гірницька районна рада	м. Макіївка, Гірницький район	м. Макіївка, Гірницький район
59. м.Макіївка, Центральноміська районна рада	м. Макіївка, Центральноміський район	м. Макіївка, Центральноміський район
60. м.Маріуполь, Жовтнева районна рада	м. Маріуполь, Жовтневий район	м. Маріуполь, Іллічевський район
61. м.Маріуполь, Орджонікідзевська районна рада	м. Маріуполь, Орджонікідзевський район	м. Маріуполь, Орджонікідзевський район
62. м.Селидове	м. Селидове	
63. м.Слов'янськ	м. Слов'янськ	м. Краматорськ
64. м. Сніжне	м. Сніжне	м. Шахтарськ
65. м.Харцизьк	м. Харцизьк	м. Красноармійськ
66. м.Мар'їнка	м. Мар'їнка	м. Мар'їнка
67. м.Волноваха	м. Волноваха	м. Волноваха
68. смт Старобешеве	смт Старобешеве	смт Старобешеве
Житомирська область		
69. м.Житомир	м. Житомир	м. Житомир
70. м.Бердичів	м. Бердичів	м. Бердичів
71. м.Коростень	м. Коростень	м. Коростень
72. м.Новоград-Волинський	м. Новоград-Волинський	м. Новоград-Волинський
73. м. Малин	м. Малин	м. Малин
74. смт Чуднів	смт Чуднів	смт Попільня
75.		смт Ємільчаче
76.		м. Коростишев
77.		м. Овруч
78.		смт Романів
Закарпатська область		
79. м.Ужгород	м. Ужгород	м. Ужгород
80. м.Мукачеве	м. Мукачеве	м. Мукачеве
81. м.Берегове	м. Берегове	м. Берегове
82. м.Іршава	м. Іршава	м. Свалява
83. м.Хуст	м. Хуст	м. Тячів
Запорізька область		
84. м.Запоріжжя, Комунарська районна рада	м.Запоріжжя, Комунарський район	
85. м.Запоріжжя, Ленінська районна рада	м. Запоріжжя, Ленінський район	
86. м.Запоріжжя, Орджонікідзевська районна рада	м. Запоріжжя, Орджонікідзевський район	м. Запоріжжя, Орджонікідзевський район
87. м.Запоріжжя, Шевченківська районна рада	м. Запоріжжя, Шевченківський район	м. Запоріжжя, Жовтневий район
88. м.Бердянськ	м. Бердянськ	м. Бердянськ
89. м.Василівка	м. Василівка	м. Василівка
90.	м. Мелітополь	м. Мелітополь
91. смт Михайлівка	смт Михайлівка	м. Токмак
92. м. Пологи	м. Пологи	м. Пологи
93.		м. Вільнянськ
Івано-Франківська область		
94. м.Івано-Франківськ	м. Івано-Франківськ	м. Івано-Франківськ
95. м.Калуш	м. Калуш	м. Тисмениця
96. м.Коломия	м. Коломия	м. Коломия
97. м.Галич	м. Галич	м. Галич
98. м. Долина	м. Долина	смт Рожнятів
99. м. Надвірна	м. Надвірна	м. Надвірна
100.		м. Снятин
Київська область		
101. м.Біла Церква	м. Біла Церква	м. Біла Церква
102. смт Володарка	смт Володарка	смт Володарка
103. м.Миронівка	м. Миронівка	м. Миронівка

104. м.Васильків	м. Обухів	м. Обухів
105. м.Київ, Києво-Святошинська районна рада	м. Ірпінь	м. Ірпінь
106. смт Іванків	смт Іванків	смт Іванків
107.	м. Бровари	м. Бровари
108. м.Бориспіль, міська рада	м. Переяслав-Хмельницький	м.Бориспіль
109.		м. Фастів
Кіровоградська область		
110. м.Кіровоград	м. Кіровоград	м. Кіровоград
111. м.Новоукраїнка	м. Новоукраїнка	м. Новоукраїнка
112. смт Голованівськ	смт Голованівськ	смт Голованівськ
113. м.Знам'янка	м. Знам'янка	м. Світловодськ
114. м. Олександрія	м. Олександрія	м. Олександрія
115.		м. Новомиргород
Луганська область		
116. м.Луганськ, Артемівська районна рада	м. Луганськ, Артемівський район	м. Луганськ, Артемівський район
117. м.Луганськ, Жовтнева районна рада	м. Луганськ, Жовтневий район	м. Луганськ, Жовтневий район
118. м.Алчевськ	м. Алчевськ	м. Алчевськ
119. м.Луганськ, Ленінська районна рада	м. Луганськ, Ленінський район	
120. м. Красний Луч	м. Красний Луч	м. Красний Луч
121. м.Лисичанськ	м. Лисичанськ	м. Краснодон
122. м.Антрацит	м. Антрацит	
123. м.Свердловськ	м. Свердловськ	м. Свердловськ
124. м.Северодонецьк	м. Северодонецьк	м. Северодонецьк
125. смт Станично-Луганське	смт Станично-Луганське	смт Біловодськ
126. м. Сватове	м. Сватове	м. Сватове
127. м.Стаханов	м. Стаханов	м. Стаханов
Львівська область		
128. м.Львів, Галицька райадміністрація	м. Львів, Галицький район	м. Львів, Личаківський район
129. м.Львів, Залізнична райадміністрація	м. Львів, Залізничний район	м. Львів, Залізничний район
130. м.Львів, Франківська райадміністрація	м. Львів, Франківський район	
131. м.Львів, Шевченківська райадміністрація	м. Львів, Шевченківський район	
132. м.Буськ	м. Буськ	м. Золочів
133. м. Городок	м. Городок	м. Яворів
134. м.Дрогобич	м. Дрогобич	м. Дрогобич
135. м.Жовква	м. Жовква	м. Жовква
136. м.Миколаїв	м. Миколаїв	м. Пустомити
137. м.Сокаль	м. Сокаль	м. Сокаль
138. м. Турка	м. Старий Самбір	м. Старий Самбір
139. м.Стрий	м. Стрий	м. Стрий
140.		м. Жидачів
141.		м. Броди
142.		м. Самбір
143.		м. Турка
Миколаївська область		
144. м.Миколаїв, Заводська районна рада	м. Миколаїв, Заводський район	
145. м.Миколаїв, Корабельна районна рада	м. Миколаїв, Корабельний район	
146. м.Миколаїв, Центральна районна рада	м. Миколаїв, Центральний район	м. Миколаїв, Центральний район
147. м.Баштанка	м. Баштанка	м. Баштанка
148. м.Вознесенськ	м. Вознесенськ	м. Вознесенськ
149. м.Южноукраїнськ	м. Первомайськ	м. Первомайськ
150.		смт Снігурівка
151.		смт Нова Одеса
Одеська область		
152. м.Одеса, Київська районна рада	м. Одеса, Київський район	м. Одеса, Київський район
153. м.Одеса, Малинівська районна рада	м. Одеса, Малинівський район	
154. м.Одеса, Центральна районна рада	м. Одеса, Центральний район	
155. м.Одеса, Суворовська районна рада	м. Одеса, Суворовський район	м. Одеса, Суворовський район
156. м.Білгород-Дністровський	м. Білгород-Дністровський	м. Білгород-Дністровський
157. м.Біляївка	м. Біляївка	м. Іллічєвськ

158. м.Болград
 159. м.Кілія
 160. смт Комінтернівське
 161. м.Котовськ
 162. м. Роздільна
 163.

- м. Ізмаїл
 м. Арциз
 смт Комінтернівське
 м. Котовськ
 м. Роздільна

- м. Ізмаїл
 м. Арциз
 м. Іванівка
 м. Котовськ
 м. Роздільна
 м. Ананьїв

Полтавська область

164. м.Полтава, Ленінська районна рада
 165. м.Полтава, Октябрська районна рада
 166. м.Кременчук
 167. м.Лубни
 168. м.Миргород
 169. м.Глобине
 170. м.Карлівка
 171. м.Лохвиця
 172.
 173.

- м. Полтава, Ленінський район
 м. Полтава, Октябрський район
 м. Кременчук
 м. Лубни
 м. Миргород
 м. Глобине
 м. Карлівка
 м. Лохвиця

- м. Полтава, Октябрський район
 м. Кременчук
 м. Лубни
 м. Миргород
 м. Глобине
 м. Карлівка
 м. Лохвиця
 смт Диканька
 м. Пирятин

Рівненська область

174. м.Рівне
 175. смт Гоща
 176. м.Дубно
 177. м.Дубровиця
 178. м. Сарни
 179.
 180.

- м. Рівне
 смт Гоща
 м. Дубно
 м. Дубровиця
 м. Сарни

- м. Рівне
 смт Гоща
 м. Дубно
 м. Дубровиця
 м. Сарни
 смт Млинів
 м. Костопіль

Сумська область

181. м.Суми, Ковпаківська районна рада
 182. м.Білопілля
 183. м.Глухів
 184. м.Конотоп
 185. м.Ромни
 186. м.Охтирка
 187.

- м. Суми, Ковпаківський район
 м. Білопілля
 м. Глухів
 м. Конотоп
 м. Ромни
 м. Охтирка

- м. Суми, Ковпаківський район
 с. Стецьківка Сумського району
 м. Глухів
 м. Конотоп
 м. Ромни
 м. Охтирка
 м. Шостка

Тернопільська область

188. м.Тернопіль
 189. м.Кременець
 190. м.Бучач
 191. м.Теребовля
 192. м.Чортків
 193.
 194.
 195.

- м. Тернопіль
 м. Кременець
 м. Бучач
 м. Тернопіль
 м. Чортків

- м. Тернопіль
 м. Кременець
 м. Бучач
 м.Теребовля
 м. Чортків
 м. Збараж
 м. Зборів
 м. Борщів

Харківська область

196. м.Харків, Дзержинська районна рада
 197. м.Харків, Київська районна рада
 198. м.Харків, Московська районна рада
 199. м.Харків, Фрунзенська районна рада
 200. м.Харків, Орджонікідзевська районна рада
 201. м.Харків, Комінтернівська районна рада
 202. м.Харків, Ленінська районна рада
 203. м.Дергачі
 204. м.Чугуїв
 205. м.Куп'янськ
 206. м.Балаклія
 207. м.Лозова
 208. м. Валки
 209. м.Харків, Харківська райрада

- м. Харків, Дзержинський район
 м. Харків, Київський район
 м. Харків, Московський район
 м. Харків, Фрунзенський район
 м. Харків, Орджонікідзевський район
 м. Харків, Комінтернівський район
 м. Харків, Ленінський район
 м. Дергачі
 м. Чугуїв
 м. Куп'янськ
 м. Балаклія
 м. Лозова
 м. Валки
 м. Харків, Харківський район

- м. Харків, Дзержинський район
 м. Харків, Московський район
 м. Харків, Фрунзенський район
 м. Харків, Дзержинський район
 м. Харків, Ленінський район
 м. Дергачі
 м. Чугуїв
 м. Куп'янськ
 м. Балаклія
 м. Лозова
 м. Валки
 м. Люботин

Херсонська область

210. м.Херсон, Дніпровська районна рада
 211. м.Херсон, Комсомольська районна рада

- м. Херсон, Суворовський район
 м. Херсон, Комсомольський район

- м. Херсон, Суворовський район

212. м.Херсон, Суворовська районна рада	м. Херсон, Суворовський район	
213. смт Іванівка	смт Нижні Сірогози	
214. м.Каховка	м. Каховка	м. Каховка
215. м. Нова Каховка	м. Нова Каховка	
216.		м. Берислав
217.		м. Цюрупинськ
218.		смт Новотроїцьке
Хмельницька область		
219. м.Хмельницький	м. Хмельницький	м. Хмельницький
220. м.Волочиськ	м. Волочиськ	м. Волочиськ
221. м.Деражня	м. Деражня	м. Деражня
222. м.Дунаївці	м. Дунаївці	м. Дунаївці
223. м.Кам'янець-Подільський	м. Кам'янець-Подільський	м. Кам'янець-Подільський
224. м.Славута	м. Славута	м. Славута
225. м.Старокостянтинів	м. Старокостянтинів	м. Старокостянтинів
226.		м. Ізяслав
227.		м. Красилів
228.		смт Ярмолинці
Черкаська область		
229. м. Городище	м. Городище	м. Шпола
230. м. Золотоноша	м. Золотоноша	м. Золотоноша
231. м. Сміла	м. Сміла	м. Сміла
232. м.Тальне	м. Тальне	м. Тальне
233. м.Умань	м. Умань	м. Умань
234. м.Черкаси, Придніпровська районна рада	м. Черкаси, Придніпровський район	м. Черкаси
235. м.Черкаси, Соснівська районна рада	м. Черкаси, Соснівський район	
236.		м. Корсунь-Шевченківський
237.		м. Звенигородка
Чернівецька область		
238. м.Чернівці	м. Чернівці	м. Чернівці
239. м.Кіцмань	м. Кіцмань	м. Сторожинець
240. м. Новоселиця	м. Новоселиця	м. Новоселиця
241. м.Хотин	м. Хотин	м. Хотин
Чернігівська область		
242. м.Чернігів	м. Чернігів, Деснянський район	м. Чернігів, Деснянський район
243. м.Чернігів	м. Чернігів	
244. смт Козелець	смт Козелець	смт Козелець
245. м.Ніжин	м. Ніжин	м. Ніжин
246. м.Прилуки	м. Прилуки	м. Прилуки
247. смт Сосниця	смт Сосниця	м. Бахмач
248.		м. Корюківка
249.		смт Ріпки
м. Київ		
250. Ленінградська районна рада	м.Київ, Дарницький район	м.Київ, Дарницький район
251. Ватутінська районна рада	м.Київ, Дніпровський район	м.Київ, Дніпровський район
252. Московська районна рада	м.Київ, Дніпровський район	м.Київ, Дніпровський район
253. Залізнична районна рада	м.Київ, Залізничний район	
254. Жовтнева районна рада	м.Київ, Голосіївський район	
255. Дніпровська районна рада	м.Київ, Печерський район	м.Київ, Печерський район
256. Ватутінська районна рада	м.Київ, Солом'янський район	м.Київ, Солом'янський район
257. Харківська районна рада	м.Київ, Святошинський район	
258. Мінська районна рада	м.Київ, Святошинський район	м.Київ, Святошинський район
259. Мінська районна рада	м.Київ, Шевченківський район	
260. Ленінградська районна рада	м.Київ, Подільський район	
261. Старокиївська районна рада	м.Київ, Оболонський район	м.Київ, Оболонський район
м. Севастополь		
262. м.Севастополь, Гагарінська районна рада	м. Севастополь, Гагарінський район	м. Севастополь
263. м.Севастополь, Нахімовська районна рада	м. Севастополь, Нахімовський район	

Залишимо для окремого дослідження досить актуальні питання порушення норм представництва, рівного виборчого права та конституційності окремих положень чинного Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України”, внаслідок застосування яких сталися такі “разючі” зміни у кількості територіальних виборчих округів у розрізі регіонів України, але, як бачимо, 67,6 відсотка (152 із 225) територіальних виборчих комісій по виборах народних депутатів України розташовані в тих же населених пунктах України, а значить, вже мають досвід (приміщення, засоби зв'язку, резерв технічного персоналу тощо) у створенні та використанні єдиного інформаційного простору у середовищі Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” на рівні “Центральна виборча комісія – територіальна виборча комісія”.

Але мають місце досить вагомі сумніви щодо можливості реального створення такого інформаційного простору під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України у березні 2006 року. Ці сумніви з'являються не тільки на підставі практики застосування Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” під час підготовки та проведення виборів Президента України у 2004 році [18, 19], але й із аналізу підготовки є ІАС “Вибори” до чергової виборчої кампанії 2006 року.

Зміст постанови Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2005 року № 1072 “Про закупівлю послуг з модифікації та розвитку інформаційно-аналітичної системи “Вибори народних депутатів України” Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” [23] свідчить про те, що використання Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” зорієнтовано тільки “для автоматизації процесів збирання, оброблення та аналізу інформації під час проведення виборів народних депутатів України у 2006 році”. Таким чином, ЄІАС “Вибори” знову, як і під час виборів Президента України у 2004 році, буде задіяна тільки в неділю 26 березня 2006 року і до завершення отримання Центральною виборчою комісією електронних версій протоколів підрахунку голосів виборців з усіх 225 територіальних виборчих комісій з відповідними електронними версіями протоколів підрахунку голосів дільничних виборчих комісій. Такий підхід суперечить не тільки вимогам Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, яка була затверджена постановою Центральної виборчої комісії від 21 березня 2003 року № 16 [24], але й не виправдовує ту величезну суму бюджетних коштів, які витрачаються під час кожної чергової виборчої кампанії на “вдосконалення та розвиток” даної Системи, та ще зі сталою процедурою здійснення закупівель у “одного виконавця” або “з обмеженим колом виконавців”, що приводить до того ж одного виконавця.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити такі висновки:

- новий механізм складання списків виборців започаткований під час організації підготовки та проведення виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року, який закладено в Законі України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України”, безумовно, підвищить рівень об'єктивності і повноти списків виборців;

- внаслідок обмежених методологічних підходів Центральної виборчої комісії до побудови, вдосконалення та застосування Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” далеко не всі технологічні можливості системної реалізації закладеного механізму складання списків виборців під час організації підготовки та проведення виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року будуть використані.

З огляду на це, вважаємо за доцільне при розробці або внесенні змін до системи законодавства України про вибори і референдуми врахування наступних принципових моментів:

1. Наявність обов'язкової вимоги законодавства України про вибори і референдуми щодо утворення в середовищі Єдиної інформаційної системи “Вибори” єдиного інформаційного простору системи виборчих комісій рівня “Центральна виборча комісія – територіальна виборча комісія” (як першочерговий захід) відразу після утворення територіальних виборчих комісій;

2. Законодавчого окреслення кола інформаційних потоків, які повинні циркулювати у цьому інформаційному просторі системи виборчих комісій України, з визначенням статусу цієї інформації з подальшою деталізацією таких інформаційних потоків відповідними нормативно-правовими актами Центральної виборчої комісії;

3. До прийняття законів України про Державний реєстр фізичних осіб України або про Державний реєстр виборців України в законах України про вибори і референдуми передбачити чіткі законодавчі норми щодо “власників” та “користувачів” різного рівня реєстрів (списків) виборців з визначенням їх повноважень і обов'язків на всіх етапах життєвого циклу цих реєстрів (списків).

Реалізація вищезазначених пропозицій, на наш погляд, надасть можливість більш ефективно використовувати закладений у виборчому Законі механізм складання списків виборців не тільки під час організації та проведення виборів народних депутатів України у березні 2006 року, а й на майбутнє для запровадження механізму постійного функціонування Державного реєстру виборців. Крім того, вони дозволять більш повно і ефективно використовувати сучасні можливості системної інформатизації у виборчих та референдумних процесах в Україні.

Використана література

1. Закон України “Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 2, ст. 44.

2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 38 - 39, ст. 449.

3. Закон України “Про вибори народних депутатів України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, № 27 - 28, ст. 366.

4. Закон України “Про вибори народних депутатів України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 51 - 52, ст. 265.

5. Закон України “Про вибори народних депутатів України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1997, № 43, ст. 280.

6. Закон України “Про вибори народних депутатів України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 48, ст. 455.

7. Закон України “Про вибори народних депутатів Української РСР” // Відомості Верховної Ради УРСР, 1989, додаток до № 45, ст. 626.

8. Коваль М.І., Фурашев В.М., Маглюй С.А. Практика застосування Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” під час проведення виборів і референдумів в Україні та перспективи подальшого її розвитку / Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: Сб. научн. трудов. Вып.12. – Харьков: Нац. аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2002. – С. 3 - 21.

9. Старовойтова Г.М., Коваль М.І., Фурашев В.М., Озимчук Н. В. Реєстрація виборців на виборах народних депутатів України / Вибори до Верховної Ради України: Інформ.-аналіт. вид. / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 2002. – 676 с.

10. Коваль М.І., Фурашев В.М. До питань науково-методологічного та законодавчого забезпечення створення та впровадження складової Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” – Єдиного Державного реєстру виборців, учасників референдуму // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: сб. научн. трудов. – Вып.22. – Харьков: Нац. аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2004. – С.55 - 60.

11. Коваль М.І., Фурашев В.М., Бондик В.А. До питання щодо ролі і місця Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” в забезпеченні реалізації конституційного принципу “один виборець, учасник референдуму – один голос”// Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: сб. науч. трудов. – Вып.23. – Харьков: Нац. Аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2004. – С.16 - 23.

12. Фурашев В.М. Информатизация избирательных и референдумных процедур как важнейшая составляющая информационного общества в контексте развития демократии в Украине // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: сб. науч. трудов. – Вып.28. – Харьков: Нац. аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2005. – С.12 - 35.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2005 року № 840 “Про деякі заходи, пов’язані із забезпеченням підготовки проведення у 2006 році виборів народних депутатів України”//www.rada.gov.ua.

14. Постанова Центральної виборчої комісії від 06 вересня 2005 року № 118 “Про Порядок складання загальних списків виборців для підготовки проведення виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року”//www.cvk.gov.ua.

15. Постанова Центральної виборчої комісії від 11 серпня 2004 року № 371 “Про Кошторис Центральної виборчої комісії на виконання програми “Створення та запровадження Єдиного державного реєстру виборців і єдиної електронної інформаційної системи “Вибори” на 2004 рік”//www.cvk.gov.ua.

16. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

17. Фурашев В.М., Коваль М.І. Застосування базових принципів системної інформатизації виборчого процесу під час виборів Президента України 2004 року: проблеми теорії і практики/ Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: Сб. науч. трудов. – Вып.25. – Харьков: Нац. аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2004. – С.19 - 32.

18. Фурашев В.М. Деякі особливості застосування системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесу проведення виборів Президента України у 2004 році // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: сб. науч. трудов. – Вып.27. – Харьков: Нац. аэрокосмический ун-т “ХАИ”, 2005. – С.125 - 132.

19. Фурашев В.М., Коваль М.І. Системна інформатизація виборчого процесу: її можливості та реалії в забезпеченні прозорості і відкритості виборів Президента України 31 жовтня 2004 року // Правова інформатика. – 2005. – № 1 (5). – С. 35 - 51.

20. Постанова Центральної виборчої комісії від 27 листопада 1997 року № 14 “Про утворення одномандатних виборчих округів”//www.cvk.gov.ua.

21. Постанова Центральної виборчої комісії від 30 грудня 2001 року № 69 “Про орієнтовну середню кількість виборців в одномандатних виборчих округах та утворення одномандатних виборчих округів по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року”//www.cvk.gov.ua.

22. Постанова Центральної виборчої комісії від 01 грудня 2005 року № 157 “Про утворення територіальних виборчих округів з виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року”//www.cvk.gov.ua.

23. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2005 року № 1072 “Про закупівлю послуг з модифікації та розвитку інформаційно-аналітичної системи “Вибори народних депутатів України” Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори”//www.rada.gov.ua.

24. Постанова Центральної виборчої комісії від 21 березня 2003 року № 16 “Про затвердження Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори”//www.cvk.gov.ua.

